

T

he Indicators of Human Well Being

Korrakot Vanakornkul^{1,*}

Abstract

Well-being is a key for human resources development. In a society that the majority of people have well-being, its stability will remain and also contribute to the improvement of people. In terms of measurement, Well-Being Index is implemented as a tool to illustrate the value of well-being. In the past, Well-Being Index was identified and evaluated in a value symbolic form by itself. Later, in the consumerism society, Well-Being Index was described in a different form. Money and consuming potential of people, in terms of Gross Domestic Product and Gross National Product, were used as tools to measure the value of well-being. In the 1901s, the use of money and consuming potential as the well-being measurement tools was argued extensively. Concepts of Well-Being Index have started to change. Various dimensions are included to strengthen the Well-Being Index, for instances, social impacts, criminal problems, environmental problems, and others.

Keywords: indicators, human well-being

¹ Department of International Business Management (International Program), Faculty of Management Science, Bansomdejchaopraya Rajabhat University, Bangkok, Thailand

* Corresponding author. E-mail: korrakot.vanakornkul@yahoo.com

ดัชนีวัดความอยู่ดีมีสุข

กรรช วนกรกุล^{1*}

บทคัดย่อ

ความอยู่ดีมีสุขถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในสังคมที่ประชากรส่วนใหญ่มีความอยู่ดีมีสุข สังคมก็จะมีความมั่นคง ประชากรในสังคมก็จะเกิดการพัฒนา การวัดค่าความอยู่ดีมีสุข จะใช้ดัชนีความอยู่ดีมีสุขเป็นเครื่องมือในการวัดมูลค่า ในอดีตดัชนีความอยู่ดีมีสุขถูกให้ความหมายและประเมินในรูปแบบสัญลักษณ์เชิงคุณค่าโดยตัวของมันเอง ในระยะต่อมาเมื่อสังคมเปลี่ยนสถานะเป็นสังคมบริโภคนิยมดัชนีวัดความอยู่ดีมีสุขได้ถูกกำหนดในรูปแบบที่แตกต่างออกไป ตัวเงินและศักยภาพในการบริโภคของคนในสังคมได้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการวัดมูลค่าความอยู่ดีมีสุขผ่านผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศและผลิตภัณฑ์รายได้ประชาชาติ ในช่วงศตวรรษที่ 20 ข้อโต้แย้งเกี่ยวกับการใช้ตัวเงินและศักยภาพในการบริโภคของคนในสังคมมาเป็นเครื่องมือในการกำหนดดัชนีความอยู่ดีมีสุขปรากฏให้เห็นเด่นชัดขึ้น แนวคิดเกี่ยวกับดัชนีชี้วัดค่าความอยู่ดีมีสุขเริ่มเปลี่ยนแปลงไปโดยมีการนำเอาตัวชี้วัดด้านอื่น ๆ มาใช้เป็นเครื่องมือในการวัดค่าความอยู่ดีมีสุขมากขึ้น เช่น ผลกระทบทางสังคม ปัญหาด้านอาชญากรรม ปัญหาสิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ: ดัชนีชี้วัด ความอยู่ดีมีสุข

¹ สาขาการจัดการธุรกิจระหว่างประเทศ (หลักสูตรนานาชาติ) คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

* Corresponding author. E-mail: korrakot.vanakornkul@yahoo.com

บทนำ

ความอยู่ดีมีสุขเป็นนิยามเชิงนามธรรมที่มีความพยายามแสวงหาความหมายในกลุ่มผู้ศึกษา ปรารถนาว่าด้วยศาสตร์แห่งความสุขเป็นระยะเวลา ยาวนาน ด้วยความที่ขาดมาตรวัดที่ชัดเจนส่งผลให้ ความอยู่ดีมีสุขถูกการตีความในเชิงความหมายในมิติ ที่หลากหลาย ในระยะเวลาเริ่มแรก ความอยู่ดีมีสุข ถูกให้ความหมายและประเมินในรูปแบบสัญลักษณ์ เชิงคุณค่าโดยตัวเอง (Pongwirithon & Pakvipak, 2014) ดังจะเห็นได้จาก อริสโตเติล ผู้ศึกษาปรัชญา ว่าศาสตร์แห่งความสุขได้ดีความและให้ความหมาย ของสภาวะความอยู่ดีมีสุขไว้ว่า หมายถึง เส้นทางที่ จะไปสู่ความดีงามสูงสุดในชีวิตมนุษย์อันประกอบไป ด้วยการประพฤติที่ดี การมีปัญญา การมีความรู้ และ การอุดมไปด้วยคุณธรรม เป็นที่น่าสังเกตว่าความหมาย ของความอยู่ดีมีสุขตามแนวทางของอริสโตเติล คือ การปฏิบัติตนที่ดีอันนำไปสู่วัตถุประสงค์สุดท้ายคือ การพัฒนาจิตใจของมนุษย์ ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า อริสโตเติลเป็นนักปรัชญากลุ่มแรกๆ ที่ให้ความหมาย ของความอยู่ดีมีสุขในมุมมองเชิงจิตใจและจิตวิญญาณ ของคน ในช่วงยุคกลางซึ่งเป็นยุคที่สถาบันศาสนา และระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์แพร่กระจายไปทั่ว ทวีปยุโรป แนวคิดในเรื่องความอยู่ดีมีสุขได้ถูกให้ ความหมายเชิงคุณค่าที่เปลี่ยนไป มีการเชื่อมโยงมิติ ด้านความเชื่อทางศาสนาและการรักษาสถาณะทาง สังคมของสถาบันกษัตริย์ให้ผูกติดกับสภาวะความ อยู่ดีมีสุขภายใต้พันธนาการที่ว่า การรับใช้ศาสนาและ สถาบันกษัตริย์ คือ ความอยู่ดีมีสุขอันสูงสุดของคนใน สังคม (Veethoven, 1997)

วิวัฒนาการของความอยู่ดีมีสุข

ผลกระทบจากการปฏิวัติอุตสาหกรรม ในช่วง

กลางศตวรรษที่ 18 (ค.ศ. 1750-1850) ส่งผลให้ แนวคิดเศรษฐศาสตร์นิยมเข้ามามีบทบาทต่อการ ดำเนินชีวิตของคนในสังคมเพิ่มมากขึ้น มีการนำเอา แนวคิดด้านเชิงเศรษฐศาสตร์นิยมที่ว่า “ทุกสิ่งทุก อย่างต้องเป็นสิ่งที่สามารถวัดและประเมินมูลค่าทาง เศรษฐกิจได้” มาใช้กับความหมายของความอยู่ดีมีสุข ตัวเงินและศักยภาพในการบริโภคของคนในสังคม ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการกำหนดค่าความอยู่ดี มีสุขผ่านทางผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ และ ผลิตภัณฑ์รายได้ประชาชาติ ส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ พยายามเร่งออกนโยบายเพื่อสร้างมาตรการกระตุ้น ทางเศรษฐกิจและการบริโภคให้สูงขึ้นด้วยการเพิ่ม ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศต่อหัว โดยละเลย กับแนวทางการพัฒนาสังคมในด้านอื่น ๆ ส่งผลให้เกิด ปัญหาสังคมต่าง ๆ ขึ้นตามมาไม่ว่าจะเป็นปัญหาความ เหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ปัญหาความปลอดภัยในการ ดำเนินชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหาความเสื่อมโทรมของ ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม

ข้อโต้แย้งบางประการเกี่ยวกับการนำเอา ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ มาใช้เป็นเครื่องมือ ในการวัดดัชนีความอยู่ดีมีสุขเริ่มปรากฏให้เห็นเด่นชัด ในช่วงกลางศตวรรษที่ 19 มีการให้เหตุผลถึงการ ขาดประสิทธิภาพในการใช้ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายใน ประเทศ เป็นเครื่องมือในการวัดค่าความอยู่ดีมีสุข ไว้ด้วยเหตุผล 4 ประการสำคัญ ได้แก่ (Easterlin, 1974)

1. ด้านการวัดมูลค่า ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายใน ประเทศ มีการวัดเฉพาะมูลค่าของสินค้าและบริการที่ ผ่านระบบตลาดเท่านั้น ส่วนงานที่ไม่ก่อให้เกิดมูลค่า ในทางการตลาด เช่น งานบ้าน งานเลี้ยงดูบุตร งาน ดูแลคนเจ็บป่วยในบ้าน ฯลฯ ไม่ได้ถูกวัดและให้มูลค่า ในทางเศรษฐกิจ

2. ด้านขาดการวัดผลกระทบจากภายนอก ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมจากการผลิตและบริโภคไม่ว่าจะเป็นมลพิษในทางบก ทางน้ำหรือทางอากาศ รวมตลอดถึงปัญหาด้านสังคมต่าง ๆ เช่น การขาดความอบอุ่นในครอบครัว ยาเสพติด การก่ออาชญากรรม เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นควบคู่เสมอกับการเร่งพัฒนาทางเศรษฐกิจ แต่ค่าใช้จ่ายในบูรณะสิ่งแวดล้อมหรือการป้องกันรวมตลอดถึงแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่าง ๆ ทางสังคมที่เกิดขึ้นกลับไม่ถูกนำมาหักจากผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศในรูปของจ่าย

3. ด้านการกระจายรายได้ ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ไม่ได้คำนึงถึงการกระจายรายได้ของคนทุกกลุ่มในสังคมแต่เน้นการวัดผลในรูปองค์รวมของทั้งประเทศ ส่งผลให้ในหลายประเทศที่แม้มีดัชนีผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่สูง แต่การกระจายรายได้และการถือครองทรัพย์สินมีลักษณะกระจุกตัวอยู่ในการครอบครองของกลุ่มคนเพียงไม่กี่กลุ่ม ซึ่งสภาวะดังกล่าวนี้ไม่สามารถสะท้อนถึงสภาวะการกินดีอยู่ดีของคนในสังคมทั้งหมดได้

4. ด้านสุขภาพจิตที่แย่งลง แม้ว่าประชาชนในประชาคมโลกจะมีค่าเฉลี่ยจากผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่ดีขึ้นแต่กลับมีความสุขจากการดำเนินชีวิตที่ลดลง ภาระหนี้สินและสภาวะการแข่งขันกันในการดำเนินชีวิตที่เกิดควบคู่กับการเร่งเพิ่มผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศต่อหัวส่งผลให้เกิดสภาวะ “สบายกายแต่ไม่สุขจิต” ขึ้น

ในช่วงศตวรรษที่ 20 มีการตั้งคำถามถึงประสิทธิภาพของเครื่องมือในการวัดค่าความอยู่ดีมีสุขของสังคมตามแนวคิดสำนักเศรษฐศาสตร์นิยมด้วยคำถามหลากหลายประการเกี่ยวกับการอ้างอิงแต่เฉพาะ ปัจจัยทางเศรษฐกิจแต่เพียงประการเดียวในการวัดค่าความอยู่ดีมีสุขของคนในสังคมและ

ความสัมพันธ์ระหว่างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจกับความสุขของคนในสังคม เช่น ประชาชนในประเทศที่ร่ำรวยมีความสุขมากกว่าประชาชนในประเทศที่ยากจนหรือไม่ เมื่อประเทศมีรายได้จากผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติที่เพิ่มมากขึ้นประชาชนในประเทศจะมีความสุขมากขึ้นหรือไม่ ประเทศที่ร่ำรวยเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่ไม่ร่ำรวยประเทศไหนจะมีความสุขมากกว่ากัน (Easterlin, 1974) ส่งผลให้มีการนำเสนอมิติในด้านอื่น ๆ มาใช้ในการประเมินค่าความอยู่ดีมีสุข

Jeremy Bentham (1748-1832) นักคิดทางสังคมศาสตร์ได้เสนอแนวคิดที่ว่า ความอยู่ดีมีสุข คือรูปแบบหนึ่งของการแสวงหาแนวทางหรือการสร้างมาตรการให้เกิดความสุข ซึ่งความสุขดังกล่าวนี้ไม่ใช่เป็นความสุขเฉพาะของปัจเจก แต่เป็นรูปแบบของการสร้างความสุขมวลรวมให้กับประชาชนส่วนใหญ่ในสังคม Jeremy Bentham ได้เสนอแนวทางการสร้างสังคมมวลรวมแห่งความสุขดังกล่าวนี้ผ่านทางสวัสดิการของรัฐ เช่น การสร้างระบบการรักษาพยาบาลให้กับประชาชนที่มีคุณภาพและทั่วถึง การให้ประชาชนทุกคนมีสิทธิในการเข้าถึงบริการของรัฐ การส่งเสริมให้ประชาชนในสังคมได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมกัน (Bentham, 1879) สอดคล้องกับ Burrhus Frederic (B.F.) Skinner ที่ได้ให้นิยามของสภาวะความอยู่ดีมีสุขของคนในสังคมไว้ว่า หมายถึง ความต้องการในระดับสูงสุด (Self-Actualization Needs) ของการดำรงชีวิตของมนุษย์ ความต้องการในรูปแบบดังกล่าวนี้มีใช้มิใช่เป้าประสงค์เพียงต้องการปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตเท่านั้น แต่เป็นความต้องการเชิงนามธรรมในรูปแบบสังคมอุดมคติ 5 ประการ ได้แก่ ประชาชนในสังคมมีสุขภาพกายและมีสุขภาพจิตที่ดี มีชั่วโมงทำงานที่เหมาะสม มีโอกาสได้ทำในสิ่งที่ตนเอง

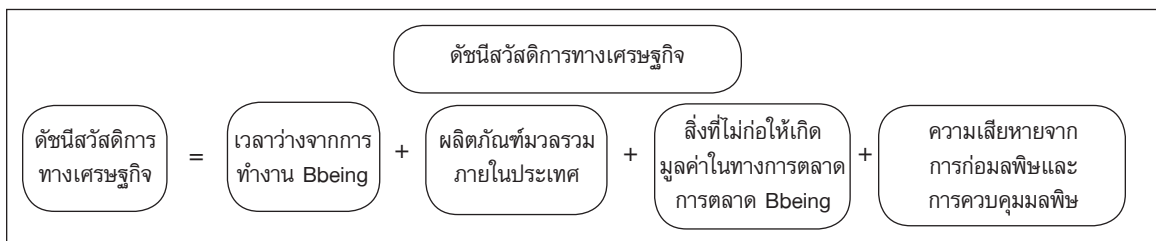
อยากทำและทำลายความสามารถ มีโอกาสได้นันทนาการและพักผ่อนและการมีความสัมพันธ์ในทางสังคมที่ดี (Skinner, 1948)

ตัวชี้วัดความอยู่ดีมีสุข

ความคิดในการกำหนดตัวชี้วัด “ความอยู่ดีมีสุขในบริบทของสังคมโลก” ยังคงดำเนินเป็นไปอย่างต่อเนื่อง เมื่อการวัดคุณค่าในเชิงเศรษฐกิจเพียงด้านเดียวถูกท้าทายด้วยคำถามถึงประสิทธิภาพในการวัดความหมาย แนวคิดเศรษฐศาสตร์ยุคใหม่ (Neo-Classical Economics) ที่เข้าใจถึงข้อจำกัดของการนำเอาปัจจัยทางเศรษฐศาสตร์มาใช้พร้อมกันเปิดรับตัวชี้วัดด้านสังคมในลักษณะอื่น ๆ ควบคู่กับมิติทางเศรษฐกิจ ในการวัดค่าความอยู่ดีมีสุขเริ่มเข้ามามีบทบาทในช่วงปี ค.ศ. 1970 William Nordhaus และ James Tobin นักเศรษฐศาสตร์ชาวอเมริกันได้เสนอดัชนีในการวัดค่าความอยู่ดีมีสุขโดยลดบทบาทความสำคัญของปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

ลงจากการเป็นปัจจัยหลักเป็นปัจจัยเสริมในการวัดค่าความอยู่ดีมีสุขของประชาชนในสังคมในรูปแบบดัชนีที่มีชื่อว่าดัชนีสวัสดิการทางเศรษฐกิจ (Measure of Economic Welfare) (MEW)

ภายใต้ข้อสมมติฐานของ Nordhaus และ Tobin ความอยู่ดีมีสุขเป็นสิ่งที่ไม่สามารถวัดได้จากมูลค่าพื้นฐานทางเศรษฐกิจแต่เพียงประการเดียว Nordhaus และ Tobin ได้เสนอว่าสิ่งที่สามารถใช้ประเมินค่าของความอยู่ดีมีสุขของคนในสังคมนอกจากจะประกอบไปด้วยมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศแล้ว ยังต้องรวมถึงปัจจัยในด้านอื่น ๆ ด้วย ได้แก่ ปัจจัยด้านเวลาว่างจากการทำงาน ปัจจัยด้านสิ่งที่ไม่ก่อให้เกิดมูลค่าในทางการตลาด เช่น งานบ้าน งานเลี้ยงลูก งานดูแลผู้ป่วยภายในบ้าน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะต้องนำมาคำนวณควบคู่ไปกับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ และหักออกจากต้นทุนความเสียหายจากการก่อมลพิษและการควบคุมมลพิษ (Nordhaus & Tobin, 1972)

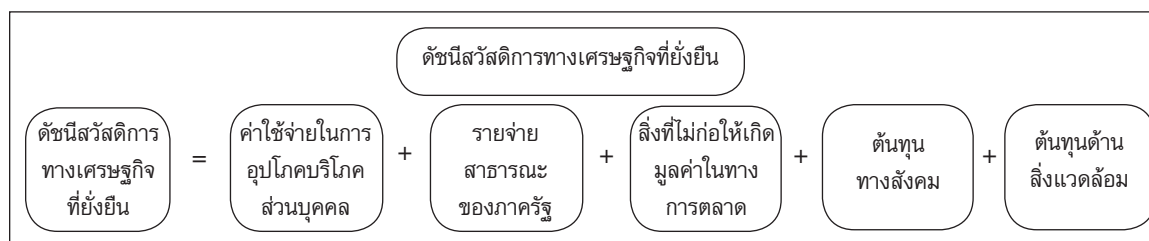

ภาพที่ 1 ดัชนีสถานะความอยู่ดีมีสุขของ William Nordhaus และ James Tobin
ที่มา: Nordhaus & Tobin, 1972, p. 39

ภายหลังงานของ Nordhaus และ Tobin ได้มีการตีพิมพ์เผยแพร่เมื่อปี ค.ศ. 1970 สังคมโลกเริ่มตื่นตัวกับการศึกษาและพัฒนาดัชนีวัดความอยู่ดีมีสุขด้วยการอ้างอิงค่าความอยู่ดีมีสุขกับมิติด้านอื่น ๆ ทางสังคมเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ มีการพัฒนาค่าดัชนีความอยู่ดีมีสุขเชื่อมโยงกับมิติด้านการศึกษา ด้านวัฒนธรรม ด้านการเมือง และในด้านอื่น ๆ ทางสังคมเพิ่มมากขึ้น ดังปรากฏได้จากดัชนีสวัสดิการประชาชาติของญี่ปุ่น (The Japanese Net National Welfare) (NNW) เมื่อปี ค.ศ. 1973 ดัชนีสวัสดิการทางเศรษฐกิจ (The Economic Aspects of Welfare) (EAW) ของประเทศสหรัฐอเมริกาปี ค.ศ. 1981 เหล่านี้เป็นต้น

ช่วงปลายศตวรรษที่ 80 สำนักแนวคิดเศรษฐศาสตร์สีเขียวที่ให้ความสำคัญกับผลกระทบจากภายนอกที่เกิดขึ้นกับสังคมในทุกด้านไม่ว่าจะเป็นผลกระทบทางสังคม อาชญากรรม สิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์ในครอบครัว ฯลฯ และปฏิเสธการนำผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศมาใช้ในการวัดมูลค่า ดัชนีความอยู่ดีมีสุข เริ่มเข้ามามีบทบาทแทนที่สำนักแนวคิดเศรษฐศาสตร์ยุคใหม่ (Neo-Classical

Economics) ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่เคยใช้เป็นฐานหลักในการวัดมูลค่าความอยู่ดีมีสุขและเป็นส่วนหนึ่งของมาตรวัดในช่วงแนวคิดเศรษฐศาสตร์ยุคใหม่ถูกลดบทบาทลง ในช่วงปี ค.ศ. 1989 มีการสร้างดัชนีสวัสดิการทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน (Index of Sustainable Economic Welfare) (ISEW) ซึ่งมีสมการในการคำนวณค่าความอยู่ดีมีสุขไว้ที่ผลรวมของการบริโภคสินค้าและบริการในครัวเรือน ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภคส่วนบุคคลหรือคนในครอบครัว ประกอบกับรายจ่ายสาธารณะของภาครัฐอันปรากฏในรูปของการสร้างบริการสาธารณะต่าง ๆ เช่น ค่าใช้จ่ายในการสร้างถนน สร้างรถไฟ สร้างโรงเรียน และสิ่งที่ไม่ก่อให้เกิดมูลค่าในทางการตลาด หักออกจากต้นทุนทางสังคมที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เช่น ค่าใช้จ่ายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม ค่าใช้จ่ายจากการว่างงาน ค่าใช้จ่ายจากการฟื้นฟูสังคม ฯลฯ และต้นทุนด้านสิ่งแวดล้อมที่เสียไปจากการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ (Coob & Daly, 1989) เพื่อใช้ในการวัดค่าความอยู่ดีมีสุข

ภาพที่ 2 ดัชนีสถานะความอยู่ดีมีสุขของ Coob และ Daly

ที่มา: Coob & Daly, 1989, pp. 401-455

ในปี ค.ศ. 1994 กลุ่ม Redefining Progress ผู้ศึกษาดัชนีความอยู่ดีมีสุขในกลุ่มสำนักแนวคิด เศรษฐศาสตร์สีเขียวได้จัดตั้งดัชนีวัดความก้าวหน้า ที่แท้จริง (Genuine Progress Indicator) (GPI) ขึ้น โดยเป็นดัชนีที่มีโครงสร้างในการคำนวณค่าความอยู่ดี มีสุขคล้ายคลึงกับดัชนีสวัสดิการทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน เพียงแต่มีความละเอียดของตัวแปรในการวัดผล ที่จะเอียงคกว่าด้วยการนำเอาผลรวมของการบริโภค สินค้าและบริการทั้งที่ผ่านตลาดและไม่ผ่านตลาดเป็นตัวตั้งแล้วนำมาหักออกจากต้นทุนผลกระทบภายนอก ในมิติต่าง ๆ (Talberth, Cobb, & Slattery, 2006) โดยมีตัวแปรที่ใช้วัด ดังนี้

ตัวแปรที่ใช้วัดการบริโภคสินค้าและบริการทั้งที่ผ่านตลาดและไม่ผ่านตลาด ประกอบด้วย

1. การบริโภคส่วนบุคคล
2. มูลค่าการทำงานบ้าน
3. ค่าใช้จ่ายภาครัฐเพื่อการศึกษา
4. มูลค่าการทำงานสาธารณประโยชน์
5. บริการจากสินค้าคงทน
6. บริการจากถนนและทางหลวง
7. เงินได้จากการกู้ยืมจากต่างประเทศสุทธิ
8. เงินได้จากการลงทุน

ตัวแปรที่ใช้วัดต้นทุนผลกระทบภายนอก ประกอบด้วย

1. ต้นทุนทางอาชญากรรม
2. การสูญเสียเวลาพักผ่อน
3. ต้นทุนการว่างงาน
4. ต้นทุนที่เกิดจากการบริโภค
5. ต้นทุนในการเดินทาง
6. ต้นทุนในการป้องกันมลพิษของครัวเรือน
7. ต้นทุนในการเกิดอุบัติเหตุทางรถยนต์
8. ต้นทุนมลพิษทางน้ำ
9. ต้นทุนมลพิษทางอากาศ
10. ต้นทุนมลพิษทางเสียง
11. การสูญเสียพื้นที่ชุ่มน้ำ
12. การสูญเสียพื้นที่เพาะปลูก
13. การสูญเสียพื้นที่ป่า
14. การหมดสิ้นของทรัพยากรที่ไม่สามารถสร้างขึ้นทดแทนได้
15. การปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์
16. ต้นทุนจากชั้นโอโซนถูกทำลาย
17. เงินได้จากการกู้ยืมจากต่างประเทศสุทธิ
18. เงินได้จากการลงทุน

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบดัชนีชี้วัดทั้ง 3 ดัชนี

ดัชนีสวัสดิการทางเศรษฐกิจ (Mew)	ดัชนีสวัสดิการทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน (ISEW)	ดัชนีวัดความก้าวหน้าแท้จริง (GPI)
ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (+)	ค่าใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภคส่วนบุคคล (+)	- การบริโภคส่วนบุคคล (+)
	รายจ่ายสาธารณะของภาครัฐ (+)	- ค่าใช้จ่ายภาครัฐเพื่อการศึกษา (+) - บริการจากถนนและทางหลวง (+) - เงินได้จากการกู้ยืมจากต่างประเทศสุทธิ (+)(-) - เงินได้จากการลงทุน (+)(-) - บริการจากสินค้าคงทน (-) - ต้นทุนในการเดินทาง (-)
เวลาว่างจากการทำงาน (+)	ไม่มี	- การสูญเสียเวลาพักผ่อน (-)
สิ่งที่ไม่ก่อให้เกิดมูลค่าในทางการตลาด (+)	สิ่งที่ไม่ก่อให้เกิดมูลค่าในทางการตลาด (+)	- มูลค่าการทำงานบ้าน (+) - มูลค่าการทำงานสาธารณประโยชน์ (+)
ความเสียหายจากการก่อมลพิษและการควบคุมมลพิษ (-)	ต้นทุนด้านสิ่งแวดล้อม (-)	- ต้นทุนที่เกิดจากการบริโภค (-) - ต้นทุนในการป้องกันมลพิษของครัวเรือน (-) - ต้นทุนมลพิษทางน้ำ (-) - ต้นทุนมลพิษทางอากาศ (-) - ต้นทุนมลพิษทางเสียง (-) - การสูญเสียพื้นที่ชุ่มน้ำ (-) - การสูญเสียพื้นที่เพาะปลูก (-) - การสูญเสียพื้นที่ป่า (-) - การหมดสิ้นของทรัพยากรที่ไม่สามารถสร้างขึ้นทดแทนได้ (-) - การปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (-) - ต้นทุนจากชั้นโอโซนถูกทำลาย (-)
ไม่มี	ต้นทุนทางสังคม (-)	- ต้นทุนทางอาชญากรรม (-) - ต้นทุนการว่างงาน (-) - ต้นทุนในการเกิดอุบัติเหตุทางรถยนต์ (-)

ในขณะที่ประเทศสหรัฐอเมริกาได้พัฒนาดัชนีความอยู่ดีมีสุขในรูปแบบของดัชนีสวัสดิการทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนและดัชนีวัดความก้าวหน้าแท้จริง ในช่วงปี ค.ศ. 1990s องค์การสหประชาชาติภายใต้การดำเนินการของโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme) (UNDP) ได้ทำการศึกษาและพัฒนาตัวชี้วัดดัชนีความอยู่ดีมีสุขเพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานกลางในการวัดค่าความอยู่ดีมีสุขให้กับประเทศต่าง ๆ และในปี ค.ศ. 1990 ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกันกับที่ประเทศสหรัฐอเมริกาประกาศใช้ดัชนีสวัสดิการทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติได้ประกาศดัชนีกลางในการวัดค่าความอยู่ดีมีสุขของประชากรในสังคมโลกในชื่อดัชนีการพัฒนามนุษย์ (Human Development Index) (HDI) ซึ่งดัชนีดังกล่าวได้ถูกอ้างอิงและนำไปใช้ในการวัดค่าความอยู่ดีมีสุขจนถึงปัจจุบันโดยมีการแบ่งมาตรฐานออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ (United Nations Development Programme [UNDP], 2014)

1. ด้านสุขภาพที่สมบูรณ์และยืนยาว มีการใช้ดัชนีอายุคาดหว้ง (Life Expectancy Index) (LEI) เป็นดัชนีชี้วัด ซึ่งคำนวณได้จากอายุขัยเฉลี่ยนับจากเมื่อแรกเกิด
2. ด้านการศึกษา มีการใช้ดัชนีการศึกษา (Education Index) (EI) เป็นดัชนีชี้วัด ซึ่งคำนวณได้จากจำนวนปีเฉลี่ยที่ได้รับการศึกษาและจำนวนปีที่คาดว่าจะได้รับการศึกษา (ก่อนหน้าปี 2010 ดัชนีด้านการศึกษามีการวัดจากดัชนีอัตราการอ่านออกเขียนได้ (Adult Literacy rate) (ALI) และดัชนีการเข้ารับการศึกษา (Gross Enrollment Index) (GEI)
3. ด้านมาตรฐานคุณภาพชีวิตที่เหมาะสม มีการใช้ดัชนีรายได้ (Income Index) (II) เป็นดัชนีชี้วัด

ซึ่งคำนวณได้จากรายได้ประชาชาติมวลรวมต่อบุคคลที่ความเท่าเทียมกันของอำนาจซื้อ (Gross National Income at purchasing power parity per capita) (GNIppc) โดยมีหน่วยที่ใช้วัดเรียกว่า PPP (ก่อนหน้าปี ค.ศ. 2010 มีการใช้ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศต่อบุคคลที่ความเท่าเทียมกันของอำนาจซื้อ (Gross domestic product at purchasing power parity per capita) (GDPppc) แทนรายได้ประชาชาติมวลรวมต่อบุคคลที่ความเท่าเทียมกันของอำนาจซื้อ

ดัชนีทั้ง 3 ด้านจะถูกนำมาประเมินค่าเป็นค่าดัชนีการพัฒนามนุษย์ซึ่งจะถูกวัดได้ระหว่าง 0 ถึง 1 คะแนนและสามารถจัดเป็นกลุ่มได้ 2 กลุ่ม ได้แก่ (ข้อมูลดัชนีการพัฒนามนุษย์จากการสำรวจเมื่อปี ค.ศ. 2013) (UNDP, 2014)

กลุ่มที่ 1 ประเทศที่มีการพัฒนามากกว่า แบ่งได้เป็น

1. กลุ่มประเทศที่มีการพัฒนามนุษย์ระดับสูงมาก จะมีค่าดัชนีการพัฒนามนุษย์ตั้งแต่ 0.9 คะแนนขึ้นไป ประเทศในกลุ่มนี้ ได้แก่ ประเทศนอร์เวย์ (อันดับ 1) 0.944 คะแนน ประเทศออสเตรเลีย (อันดับ 2) 0.933 คะแนน ประเทศสวีเดน (อันดับ 3) 0.914 คะแนน ฯลฯ

2. กลุ่มประเทศที่มีการพัฒนามนุษย์ระดับสูง จะมีค่าดัชนีการพัฒนามนุษย์ระหว่าง 0.8-0.9 คะแนน ประเทศในกลุ่มนี้ ได้แก่ ประเทศอูรุกวัย (อันดับ 50) 0.790 คะแนน ประเทศบาฮามาส (อันดับ 51) 0.789 คะแนน ประเทศมอนเตเนโกร (อันดับ 51) 0.789 คะแนน ฯลฯ

กลุ่มที่ 2 ประเทศที่มีการพัฒนาน้อยกว่าแบ่งได้เป็น

1. กลุ่มประเทศที่มีการพัฒนามนุษย์ระดับปานกลางจะมีค่าดัชนีการพัฒนามนุษย์ระหว่าง 0.5-0.8 คะแนน ประเทศในกลุ่มนี้ ได้แก่ ประเทศมัลดีฟ (อันดับ 103) 0.698 คะแนน ประเทศมองโกเลีย (อันดับ 103) 0.698 คะแนน ประเทศเติร์กเมนิสถาน (อันดับ 103) 0.698 คะแนน ฯลฯ

2. กลุ่มประเทศที่มีการพัฒนามนุษย์ระดับต่ำจะมีค่าดัชนีการพัฒนามนุษย์ต่ำกว่า 0.5 คะแนน ประเทศในกลุ่มนี้ ได้แก่ ประเทศเนปาล (อันดับ 145) 0.540 คะแนน ประเทศปากีสถาน (อันดับ 146) 0.537 คะแนน ประเทศเคนย่า (อันดับ 147) 0.535 คะแนน ฯลฯ

ในส่วนของประเทศไทยมีค่าดัชนีการพัฒนามนุษย์อยู่ที่ 0.722 คะแนน จัดอยู่ในอันดับ 89 จาก 187 ประเทศทั่วโลก อันดับที่ 18 ของเอเชียและอันดับ 4 ของภูมิภาคอาเซียนรองจากประเทศสิงคโปร์ (อันดับ 9) 0.901 คะแนน ประเทศบรูไน (อันดับ 30) 0.852 คะแนน ประเทศมาเลเซีย (อันดับ 72) 0.773 คะแนน ซึ่งเมื่อทำการพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านสุขภาพที่สมบูรณ์และยืนยาวประเทศไทยมีค่าอายุขัยเฉลี่ยอยู่ที่ 74.4 ปี ด้านการศึกษามีค่าเฉลี่ยจำนวนปีที่ได้รับการศึกษาอยู่ที่ 7.3 ปี และจำนวนปีที่คาดว่าจะได้รับการศึกษาอยู่ที่ 13.1 ปี ส่วนด้านมาตรฐานคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมมีค่ารายได้ประชาชาติมวลรวมต่อบุคคลที่ความเท่าเทียมกันของอำนาจซื้ออยู่ที่ 13,364 เหรียญสหรัฐ (UNDP, 2014) ตามที่ปรากฏในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าดัชนีการพัฒนามนุษย์ปี ค.ศ. 2013 ของประเทศในภูมิภาคอาเซียน

กลุ่ม/ประเทศ/ อันดับโลก/คะแนนรวม	ดัชนีการพัฒนามนุษย์ (คะแนน)			
	ค่าอายุขัย เฉลี่ย	ค่าเฉลี่ยจำนวนปี ที่ได้รับการศึกษา	จำนวนปีที่คาดว่าจะ ได้รับการศึกษา	ความเท่าเทียมกัน ของอำนาจซื้อ
การพัฒนามนุษย์ระดับสูงมาก				
1. ประเทศสิงคโปร์ (อันดับ 9 / 0.901 คะแนน)	82.3	10.2	15.4	72,371
2. ประเทศบรูไน (อันดับ 30 / 0.852 คะแนน)	78.5	8.7	14.5	70,883
การพัฒนามนุษย์ระดับสูง				
3. ประเทศมาเลเซีย (อันดับ 62 / 0.773 คะแนน)	75.0	9.5	12.7	21,824
4. ประเทศไทย (อันดับ 89 / 0.722 คะแนน)	74.4	7.3	13.1	13,364
การพัฒนามนุษย์ระดับปานกลาง				
5. ประเทศอินโดนีเซีย (อันดับ 108 / 0.684 คะแนน)	70.8	7.5	12.7	8,970
6. ประเทศฟิลิปปินส์ (อันดับ 117 / 0.660 คะแนน)	68.7	8.9	11.3	6,381
7. ประเทศเวียดนาม (อันดับ 121 / 0.638 คะแนน)	75.9	5.5	11.9	4,892
8. ประเทศติมอร์เลสเต (อันดับ 128 / 0.620 คะแนน)	67.5	4.4	11.7	9,674
9. ประเทศกัมพูชา (อันดับ 136 / 0.584 คะแนน)	71.9	5.8	10.9	2,805
10. ประเทศลาว (อันดับ 139 / 0.569 คะแนน)	68.3	4.6	10.2	4,351
การพัฒนามนุษย์ระดับต่ำ				
11. ประเทศพม่า (อันดับ 150 / 0.524 คะแนน)	65.2	4.0	8.6	3,998

แม้ว่าองค์การสหประชาชาติจะได้พัฒนาดัชนี การพัฒนามนุษย์เพื่อใช้เป็นมาตรฐานกลางในการวัด ค่าความอยู่ดีมีสุขของคนในสังคม แต่ความพยายาม ในการศึกษาและพัฒนาดัชนีชี้วัดค่าความอยู่ดีมีสุขยังคงดำเนินต่อไป ในปี ค.ศ. 2010 พระราชาธิบดี จิกเม ซิงเย วังชุก (Jigmi Y. Thinley) กษัตริย์แห่ง ประเทศภูฏานได้พัฒนาตัวแปรในการวัดค่าความอยู่ดี มีสุขโดยใช้ฐานความเชื่อทางพุทธศาสนา จิตวิญญาณ และมิติทางสังคมมาสร้างเป็นดัชนีในชื่อว่าดัชนีความ สุขประชาชาติ (Gross National Happiness) (GNH) โดยกำหนดให้สภาวะความอยู่ดีมีสุขสามารถวัดได้จาก องค์ประกอบต่าง ๆ 9 องค์ประกอบ ประกอบไปด้วย (Ura, Alkire, Zangmo, & Wangdi, 2012)

ดัชนีที่ 1 การมีคุณภาพชีวิตที่ดีทางจิต มีตัว ชี้วัด ได้แก่

1. ความพึงพอใจในชีวิต มีตัวบ่งชี้ คือ ภาวะ สุขภาพ อาชีพ สภาวะครอบครัว มาตรฐานการใช้ชีวิต และความสมดุลของชีวิต

2. ความสมดุลทางอารมณ์ แบ่งออกเป็น

2.1 ความสมดุลทางอารมณ์เชิงบวก มีตัว บ่งชี้ คือ ความเห็นอกเห็นใจ ความเอื้ออาทร การให้อภัย ความพึงพอใจ และความสงบ

2.2 ความรู้สึกทางอารมณ์ในเชิงลบ มีตัว บ่งชี้ คือ ความเห็นแก่ตัว ความหึงหวง ความโกรธ ความกลัวและความกังวล

3. จิตวิญญาณ มีตัวบ่งชี้ คือ ระดับรายงาน จิตวิญญาณ ความถี่ในการสังวรถึงกรรม การเจริญ กาวนา และอัตราการนั่งสมาธิ

ดัชนีที่ 2 การมีสุขภาพที่ดี มีตัวชี้วัด ได้แก่

1. การมีสุขภาพจิตที่ดี มีตัวบ่งชี้ คือ ภาวะซึม เศร้า ความวิตกกังวล ความเชื่อมั่น และระดับสมาธิ

2. การรายงานด้านสุขภาพ มีตัวบ่งชี้ คือ สุขภาพและโภชนาการของประชาชนภายในรัฐ

3. วันสุขภาพ มีตัวบ่งชี้ คือ จำนวนวันของผู้ที่ ตกอยู่ในสภาวะเจ็บป่วยและผู้สูงอายุมีความสุขใน รอบ 1 เดือนที่ผ่านมา (ประเทศภูฏาน กำหนดค่า มาตรฐานไว้ที่ไม่ต่ำกว่า 26 วันต่อ 1 เดือน ซึ่งจาก การสำรวจสภาวะดังกล่าวในรอบที่ผ่านมาเมื่อปี ค.ศ. 2010 กลุ่มตัวอย่างที่มีความสุขในการใช้ชีวิตมากกว่า 26 วันต่อเดือนตามค่ามาตรฐานมีจำนวนร้อยละ 76.2 ของประชากรกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด) (Ura, et al., 2012)

4. สภาวะการไร้สมรรถภาพ มีตัวบ่งชี้ คือ ความสามารถของผู้ที่ตกอยู่ในสภาวะเจ็บป่วยเกินกว่า 6 เดือนในการดำเนินกิจกรรมในชีวิตประจำวันโดย ปราศจากข้อจำกัดใด ๆ ซึ่งจากการสำรวจสภาวะ ดังกล่าวในรอบที่ผ่านมาเมื่อปี ค.ศ. 2010 กลุ่ม ตัวอย่างสามารถดำเนินกิจกรรมในชีวิตประจำวัน โดยปราศจากข้อจำกัดใด ๆ ได้ถึงร้อยละ 89.5 ของ ประชากรกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด) (Ura, et al., 2012)

ดัชนีที่ 3 การใช้เวลา มีตัวชี้วัด ได้แก่

1. ชั่วโมงการทำงานที่เหมาะสม (ไม่เกิน 8 ชั่วโมงต่อวันตามกฎหมายแรงงานของประเทศภูฏาน)

2. เวลาพักผ่อนที่เหมาะสม (มีการกำหนดไว้ ที่ไม่น้อยกว่า 8 ชั่วโมงต่อวัน)

ดัชนีที่ 4 การศึกษา มีตัวชี้วัด ได้แก่

1. การรู้หนังสือ มีตัวบ่งชี้ คือ ความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ในภาษาใดภาษาหนึ่งต่อไปนี้ได้แก่ ภาษาอังกฤษ ภาษาเนปาลหรือภาษาซองคา (Dzongkha) (ภาษาท้องถิ่นของประเทศภูฏาน)

2. อัตราการเข้าเรียน มีตัวบ่งชี้ คือ จำนวนปีที่อยู่ในโรงเรียน

3. ความรู้ มีตัวบ่งชี้ คือ ความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ 5 แขนง ได้แก่ ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์

ประเพณีท้องถิ่น เพลงท้องถิ่น การแพร่กระจายของเชื้อ และรัฐธรรมนูญ

4. คุณงามความดี มีตัวบ่งชี้คล้ายคลึงกับศีล 5 ของศาสนาพุทธ ได้แก่ การไม่ลักทรัพย์ การละเว้นการฆ่า การไม่พูดปด การไม่ประพฤติผิดในกามารมณ์ และการไม่สร้างความแตกแยก

ดัชนีที่ 5 ด้านวัฒนธรรม มีตัวชี้วัด ได้แก่

1. ภาษา มีตัวบ่งชี้ คือ ทักษะด้านภาษาของคา

2. การมีส่วนร่วมทางสังคมและวัฒนธรรม มีตัวบ่งชี้ คือ จำนวนวันที่เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและวัฒนธรรมเฉลี่ยต่อปี

3. ทักษะด้านงานฝีมือ มีตัวบ่งชี้ คือ งานฝีมือพื้นฐานของประชาชนประเทศภูฏาน 13 ชนิด ได้แก่ 1. ทอผ้า 2. เย็บปักถักร้อย 3. ภาพวาด 4. งานไม้ 5. แกะสลัก 6. ประติมากรรม 7. งานหล่อ 8. งานตีเหล็ก 9. งานจากไม้ไผ่ 10. งานทำทองและงานทำเครื่องเงิน 11. งานก่อสร้าง 12. งานหนัง 13. งานกระดาษ

4. วิถีแห่งสามัคคี (Driglam Namzha) มีตัวบ่งชี้ คือ การรับรู้ความสำคัญ และสถานะการเปลี่ยนแปลงวิถีแห่งสามัคคีในช่วงปีที่ผ่านมา

ดัชนีที่ 6 มาตรฐานการครองชีพ

1. ทรัพย์สิน มีตัวบ่งชี้ คือ การเป็นเจ้าของเครื่องใช้ไฟฟ้า เช่น ตู้เย็น โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ ฯลฯ การเป็นเจ้าของปศุสัตว์และการเป็นเจ้าของที่ดิน

2. การมีที่อยู่อาศัยที่มีคุณภาพ

3. รายได้เฉลี่ยรวมของครอบครัว

ดัชนีที่ 7 ความหลากหลายของระบบนิเวศและความยืดหยุ่น

1. มลภาวะ

2. ความรับผิดชอบต่อสถานะแวดล้อม

3. ความเสียหายจากสัตว์ป่า มีตัวบ่งชี้ คือ ความรุนแรงและความเสียหายของพืชผลทางการเกษตรที่ถูกสัตว์ป่าทำลาย

4. สถานะความเป็นเมือง มีตัวบ่งชี้ คือ การจราจรแออัด การขาดพื้นที่สีเขียว การขาดพื้นที่ทางเท้า และการขยายตัวของเมือง

ดัชนีที่ 8 พลังชุมชน

1. การสนับสนุนทางสังคม มีตัวบ่งชี้ คือ จำนวนเงินบริจาคเพื่อสังคม (ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 10 ของรายได้รวมของครอบครัวตลอดทั้งปี) จำนวนวันที่เข้าร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคม (ไม่ต่ำกว่า 3 วันต่อปี)

2. ชุมชนสัมพันธ์ มีตัวบ่งชี้ คือ ความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน ความไว้วางใจเพื่อนบ้าน

3. การมีครอบครัวที่อบอุ่น

4. ความปลอดภัย มีตัวบ่งชี้ คือ สถานะการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมในรอบ 12 เดือน

ดัชนีที่ 9 การบริหารจัดการที่ดี

1. ประสิทธิภาพการทำงานของรัฐบาล มีตัว

บ่งชี้ คือ ผลงานของรัฐบาลในรอบ 12 เดือนในเรื่อง การจ้างงาน ความเสมอภาค การศึกษา สุขภาพ การต่อต้านการทุจริต สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม

2. เสรีภาพทางการเมือง มีตัวบ่งชี้ คือ การมีเสรีภาพต่าง ๆ ทางการเมือง เช่น เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพในการออกเสียงเลือกตั้ง เสรีภาพในการสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ฯลฯ

3. การเข้าถึงบริการสาธารณะ มีตัวบ่งชี้ คือ ระยะทางจากที่พักอาศัยไปยังสถานโอนามัย วิธีการกำจัดของเสีย การเข้าถึงระบบไฟฟ้าและประปา

4. การมีส่วนร่วมทางการเมือง มีตัวบ่งชี้ คือ ความตั้งใจที่จะไปเลือกตั้งในครั้งต่อไปและความถี่ในการเข้าร่วมประชุมในชุมชน

ความอยู่ดีมีสุขในบริบทของสังคมไทย

ความเปลี่ยนแปลงด้านดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขของสังคมไทย เริ่มเข้าสู่สภาวะการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรมครั้งแรกภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ที่มีการเน้นการให้ความสำคัญกับคน ให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาในทุกด้านไม่ว่าจะเป็นมิติทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม ตามด้วยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ที่ได้จุดประกายการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินกิจกรรมของสังคมไทย ส่งผลให้ดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขของสังคมไทยปรากฏอย่างเป็นรูปธรรมครั้งแรกในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ภายใต้กรอบแนวคิด “สังคมอยู่ดีมีสุขร่วมกัน” ในรูปแบบดัชนีชี้วัดที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็นดัชนีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ ดัชนีวัดภาวะสังคม ดัชนีเกณฑ์พื้นฐานในการดำรงชีวิตของคนไทย 10 ประการ

ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฯลฯ (Office of the National Economic and Social Development Board [NESDB], 2007) จึงอาจกล่าวได้ว่าบริบท “ความอยู่ดีมีสุข” ของสังคมไทยในปัจจุบันเป็นบริบทที่เน้นให้ความสำคัญกับคนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาประเทศ ส่วนการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นเพียงส่วนเสริมในฐานะเครื่องมือเพื่อให้คนในสังคมมีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (NESDB, 2007)

ตามบริบทของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้นิยามความหมายของ “สภาวะความอยู่ดีมีสุข” ไว้ว่า “สภาวะที่คนมีคุณภาพชีวิตที่ดีดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพทั้งจิต กาย ปัญญาที่เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม อย่างเป็นองค์รวมและสัมพันธ์กันได้อย่างต้องตึงนำมาไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่างคนกับคนและระหว่างคนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” (NESDB, 2007, p. 3)

องค์ประกอบสำคัญ 6 ประการที่เป็นปัจจัยพื้นฐานในการสร้างความสุข คือ (NESDB, 2007)

1. การมีสุขภาพที่ดี หมายถึง ภาวะที่ประชาชนในสังคมไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ มีร่างกายที่แข็งแรง สมบูรณ์ มีอายุยืนยาว มีจิตใจดียึดมั่นในหลักคุณธรรม จริยธรรม มีการดำเนินชีวิตอย่างมีสติสัมปชัญญะ มีความใฝ่รู้ เป็นผู้มีเหตุผล สามารถคิดวิเคราะห์และปฏิบัติได้ สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุข มีตัวชี้วัดที่สำคัญ ได้แก่

- 1.1 การมีสุขภาพกายที่ดี
- 1.2 การมีสุขภาพจิตที่ดี
- 1.3 การมีสติปัญญาและความสามารถในการใฝ่รู้

2. ครอบครัวอบอุ่น หมายถึง สถาบันครอบครัว มีความสัมพันธ์ที่ดีและผูกพันกันต่อกัน ดำเนินชีวิตอยู่ด้วยกันในบรรยากาศที่สงบสุข ปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ในครอบครัวได้อย่างเหมาะสม มีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน และสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีตัวชี้วัดที่สำคัญ ได้แก่

2.1 การปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ในครอบครัว

2.2 ความสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างบุคคลในครอบครัว

2.3 การพึ่งตนเอง

3. ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง ชุมชนสามารถรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่น สามารถเรียนรู้และพึ่งพาตนเองได้ในระดับสูง มีระบบพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนภายใต้องค์กรชุมชน กลุ่มผู้นำและภาคีเครือข่าย ชุมชนมีความสามัคคี เอื้ออาทรระหว่างกัน และสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข รักษาไว้ซึ่งประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญาอันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ท้องถิ่น หรือเอกลักษณ์ความเป็นไทยได้อย่างต่อเนื่องมีตัวชี้วัดที่สำคัญ ได้แก่

3.1 ความสามารถของชุมชนในการพึ่งตนเอง ชุมชนเกื้อกูลกัน

3.2 การมีส่วนร่วมกันของชุมชน

4. เศรษฐกิจเข้มแข็งและเป็นธรรม หมายถึง ประชาชนในสังคมมีอาชีพที่มั่นคง มีความปลอดภัยจากการทำงาน รายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ เศรษฐกิจมีความเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ ลดความเหลื่อมล้ำของปัจเจกโดยเน้นการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม มีตัวชี้วัดที่สำคัญ ได้แก่

4.1 การมีอาชีพที่มั่นคง

4.2 การมีเศรษฐกิจที่เข้มแข็ง

4.3 การมีความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ

5. การมีสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศที่สมดุล หมายถึง สภาพแวดล้อมและที่อยู่อาศัย มีความปลอดภัย มีคุณภาพและมีระบบนิเวศที่สมดุลเหมาะแก่การใช้ชีวิต มีตัวชี้วัดที่สำคัญ ได้แก่

5.1 มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

5.2 มีสิ่งแวดล้อมที่มีคุณภาพดี

5.3 มีระบบนิเวศที่สมดุล

6. การมีสังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล หมายถึง การมีสิทธิเสรีภาพ มีศักดิ์ศรี มีความยุติธรรม โปร่งใส มีธรรมาภิบาล เคารพและปฏิบัติต่อบุคคลอื่นอย่างเท่าเทียม มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ มีตัวชี้วัดที่สำคัญ ได้แก่

6.1 จิตสำนึกประชาธิปไตย

6.2 สังคมที่มีธรรมาภิบาล

6.3 สมานฉันท์ทางสังคม

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ความอยู่ดีมีสุขเป็นนิยามเชิงนามธรรมอันถือเป็นเป้าหมายสูงสุดของการดำรงชีวิตของมนุษย์ ด้วยการที่ความอยู่ดีมีสุขเป็นสิ่งที่เปี่ยมนามธรรม ส่งผลให้มีความพยายามสร้างคำจำกัดความอันนำไปสู่การแสวงหาแนวทางและมาตรการในการนำไปสู่สภาวะความอยู่ดีมีสุขของคนในสังคมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันแต่จากการดำเนินการตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มาตรการในการสร้างสังคมแห่งความอยู่ดีมีสุขยังไม่มีที่แน่นอน ความอยู่ดีมีสุขมีคำจำกัดความและถูกปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลาตามสภาพของสังคม ในส่วนของประเทศไทย แม้ว่าดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขจะอยู่ในเกณฑ์ที่สูงแต่หากพิจารณาในมุมของผลสำเร็จของสภาวะความอยู่ดีมีสุข ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันจะพบว่าสังคมไทยยังคงห่างไกลจากสภาวะความอยู่ดีมีสุข ตามความเป็นจริงอยู่อีก

มาก ดังจะเห็นได้จากความขัดแย้งของคนในสังคม ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ปัญหาสังคมที่ทวีความรุนแรงและเพิ่มมากขึ้นอย่างทวีคูณในทุกปี สัญญาณเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงความไม่เป็นสุขของคนในสังคมและความล้มเหลวของมาตรการในการเสริมสร้างสังคมแห่งความอยู่ดีมีสุขในประเทศไทย ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่แนวทางของรัฐในการเสริมสร้างสังคมแห่งความอยู่ดีมีสุขจึงไม่ได้อยู่ที่ตัวชี้วัดของสำนักแนวคิดใด ความพยายามในการผลักดันให้ประเทศไทยมีค่าตัวชี้วัดที่ดีตามแนวคิดของสำนักต่าง ๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ผู้เขียนเชื่อว่ายังไม่สามารถนำพาสังคมไทยไปสู่การสังคมแห่งความสุขที่แท้จริงได้ ในมุมมองของผู้เขียน ผู้เขียนเชื่อว่าการสร้างสังคมให้มีความอยู่ดีมีสุข ไม่ได้อยู่ที่การสร้างตัวชี้วัดและผลักดันให้ประเทศไทยได้รับคะแนนจากการประเมินตามตัวชี้วัดของสำนักต่าง ๆ ในระดับที่สูง แนวทางในการสร้างความอยู่ดีมีสุขที่แท้จริง รัฐจะต้องสร้างแนวทางให้ประชาชนในสังคมมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม มีจริยธรรมและคุณธรรมในการดำรงชีวิต ลดการเอารอดเอาเปรียบระหว่างกันรวมตลอดถึงเคารพในสิทธิของผู้อื่นและเห็นอกเห็นใจผู้ที่มีโอกาสน้อยกว่า โดยรัฐอาจกระทำได้โดยการสร้างมาตรการทางกฎหมาย สร้างแรงจูงใจให้รางวัลเพื่อสร้างความมีจิตสำนึกต่อสังคมส่วนรวม ทั้งนี้ ผู้นำของรัฐจะต้องปฏิบัติตนด้วยการเป็นต้นแบบที่ดี เนื่องจากการเป็นต้นแบบที่ดีเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้คนในสังคมปฏิบัติตาม การปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าวผู้เขียนเชื่อว่านอกจากจะเป็นการสร้างมาตรฐานความอยู่ดีมีสุขให้กับสังคมแบบยั่งยืนแล้วยังเป็นการลดปัญหาความขัดแย้งที่สังคมในสังคมไทยที่สังคมมาเป็นระยะเวลาหลายสิบปี และอาจนำไปสู่หนทางในการสร้างความสงบสุขความอยู่ดีมีสุขของคนในสังคมไทยได้อย่างแท้จริงในอนาคต

บรรณานุกรม

- Bentham, J. (1879). *An introduction to the principles of morals and legislation*. Oxford, England: Oxford University Press.
- Coob, J., & Daly, H. (1989). *For the common good: Redirecting the economy toward community, the environment and a sustainable future*. Boston, MA: Beacon Press.
- Easterlin, R.A. (1974). Does economic growth improve the human lot? Some empirical evidence. In P.A. David & M.W. Rider (Eds), *Nations and households in economic growth: Essays in honor of Moses Abramovitz* (pp. 89-125). New York, NY: Academic Press.
- Nordhaus, W.D., & Tobin, J. (1972). Is growth obsolete?. In *Economic research: Retrospect and prospect, volume 5 economic growth* (pp. 1-80). New York, NY: National Bureau of Economic Research.
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2007). *The report of Well-being in Thailand*. Bangkok, Thailand: Author. (in Thai).
- Pongwiritthon, R., & Pakvipak, T. (2014). Guidelines for developing community products for a sustainable and creative economy: A case study of Ban Mae Pu-Ka, Sankamphang, Chaingmai. *University of the Thai Chamber of Commerce Journal*, 35(2), 44-58. (in Thai).

Skinner, B.F. (1948). *Walden Two*. Indianapolis, IN: Hackett.

Talberth, J., Cobb, C., & Slattery, N. (2006). *The Genuine Progress Indicator 2006*. Oakland, CA: Redefining Progress.

United Nations Development Programme. (2014). *Human development report*. New York, NY: Author.

Ura, K, Alkire, S., Zangmo, T., & Wangdi, K. (2012). *A short guide to gross national happiness index*. Thimphu, Bhutan: The Centre for Buthan Studies.

Veehoven, R. (1997). Advances in understanding happiness. *Revue Québécoise de Psychologie*, 18, 29-74.